İDİL

TÜRK MÜZİĞİNDE YENİ BİR PROZODİ İNCELEME TEKNİĞİ ÖNERİSİ (EROL SAYAN ÖRNEĞİ)*

Tolga KARACA
Dr. Öğr. Üyesi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Devlet Konservatuvarı, Türk Müziği ABD, thy691@gmail.com ORCID: 0000-0002-6579-3465
Gamze KÖPRÜLÜ
Doç. Dr., Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Devlet Konservatuvarı, Türk Müziği ABD, gamze.koprulu@gop.edu.tr, ORCID: 0000-000-6354-3999
Cevahir Korhan IŞILDAK
Öğr. Gör. Dr., Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Devlet Konservatuvarı, Türk Müziği ABD, korhanisildak@gmail.com, ORCID: 0000-0002-0167-9356
Ahmet H. BAŞ
Öğr. Gör., Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Devlet Konservatuvarı, Türk Müziği ABD, ahmethakanbas@gmail.com, ORCID: 0000-0002-7156-4466

Karaca Tolga, Köprülü Gamze, Işıldak Cevahir Korhan, Baş Ahmet Hakan. "Türk Müziğinde Yeni Bir Prozodi İnceleme Tekniği Önerisi (Erol Sayan Örneği)". idil, 85 (2021 Eylül): s. 1275–1289. doi: 10.7816/idil-10-85-01

ÖZ

Türk müziğine hizmet etmiş musikişinaslardan biri olan tanbûrî bestekâr Erol Sayan, günümüze kadar birçok eser besteleyerek Türk müziğine kazandırmıştır. Bu araştırmada, Erol Sayan'ın eserlerinin prozodi açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, Erol Sayan'ın farklı form ve makamlarda seçilen eserleri, çalışmada sunulmuş olan Prozodi İnceleme Tekniği (PİT) ile incelenmiştir. Araştırma, betimsel tarama modelinde olup, veriler kaynak tarama yöntemi ile toplanmıştır. Yapılan kaynak taraması sonucunda, bestekârın 210 adet eserine ulaşılmış ve araştırma farklı form ve makamlarda 5 adet sözel eser ile sınırlandırılmıştır. Prozodi incelemelerinin zahmetli ve süre bakımından zaman alması sebebiyle yeni bir inceleme tekniğine ihtiyaç duyulmuş, bu nedenle araştırmada sözel eserlerin prozodi incelemelerinde kolaylık sağlaması bakımından yeni bir inceleme tekniği olan Prozodi İnceleme Tekniği (PİT) sunulmuştur. Araştırmanın sonuçlarına göre; bestekârın eserlerinin ortaya konan prozodi inceleme tekniğine göre prozodiye uygun olduğu tespit edilmiştir. Bundan sonra yapılacak olan araştırmalarda, diğer bestekârların eserlerinin de müzikal incelemelerinin aynı yöntem ile yapılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Erol Sayan, bestekârlık, eser inceleme, müzik, analiz, prozodi

Makale Bilgisi:
Geliş: 13 Temmuz 2021 *Düzeltme: 5 Eylül 2021* *Kabul: 17 Eylül 2021*

© 2021 idil. Bu makale Creative Commons Attribution (CC BY-NC-ND) 4.0 lisansı ile yayımlanmaktadır.

* Bu araştırma 2021/16 numaralı Bilimsel Araştırma Projesi kapsamında Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi tarafından desteklemiştir.

Giriş

Türk müziği zengin makamsal özelliğe sahip, içerisinde farklı formlar barındıran kadim bir müzik kültürü olarak bilinmektedir. Bu müzik kültürüne bağlı olarak makam, usûl, form gibi birçok dinamik, yüzyıllar içerisinde çeşitli değişimlere uğramıştır. Türk müziğinin bu süreçteki değişiminde önemli etkenlerden biri de bestekârlardır. Türk müziği bestekârlarının öneminin belirtilmesi açısından, eserlerinin incelenmesi belirleyici bir unsur oluşturmaktadır. Söz konusu bir sözel eser olduğunda, usûl, biçim, makam ve güfte incelemeleri, yapılacak çalışmanın kapsamı içinde düşünülmeli ve her biri, bilimsel bir bakış açısından değerlendirilmelidir (Oter, 2012: 165). Bu bakımdan eser incelemeleri içerisinde prozodi dikkatle üzerinde durulması gereken bir konu olmaktadır. Bu konu, kelimelerin beste içerisindeki kullanımıyla alakalıdır. Bu kullanım içerisinde kelimelerin anatomik yapısındaki değişikliğe göre, eserin prozodisi değerlendirilmektedir. Müzikte nağme denilen melodik ifadelerden dolayı eser içerisindeki uzamalar kapalı hecelerde olmakta, kısa hecelerdeki uzamalar kelime anatomisini bozmaktadır (Hatipoğlu, 1988: 1). Eser içerisindeki hecelerin bu durumundan ötürü prozodi inceleme çalışmaları önemli görülmektedir.

Yapılan literatür taraması sonucunda bestekârların eserlerinin incelenmesini temel alan (ör., Sönmez, 2002; Şengün, 2005; Akgün, 2011; Ölmez, 2011; Oter, 2012; Gidiş, 2014; Ulusoy, 2017; Burhan, 2018; Kaçar ve Destegül, 2020) çalışmaların olduğu görülmektedir. Türk müziğine sözel eserler açısından hizmet etmiş bestekârların bakış açılarını görebilmek açısından, eserleriyle ilgili inceleme çalışmaları yapmanın yeni bestekârlara bu konuda farklı bakış açıları getireceği düşünülmektedir. Bu düşünceden hareketle çalışmada, bugüne kadar yapmış olduğu sözel eserlerle Türk müziğine farklı anlamlar kattığı ve repertuvara eserler bıraktığı bilinen ve Türk müziğinin önemli bestekârlarından biri olan Erol Sayan'ın eserleri kullanılmıştır. Bestekâr Erol Sayan'ın sözel eserlerindeki prozodik unsurları ortaya çıkarmak bu araştırmanın ana problemini oluşturmaktadır.

Çalışmanın amacı doğrultusunda problem cümlesi "Erol Sayan'ın sözel eserlerinde prozodi uygunluğu var mıdır? sorusu problem olarak belirlenmiştir. Bu araştırmanın amacı Türk müziğinin önemli bestekârlarından biri olan Erol Sayan'ın farklı form ve makamlarda seçilen (5 adet) eserlerinin prozodi özelliklerini ortaya çıkarmak, bu eserlerden yola çıkarak yeni bir prozodi inceleme tekniği oluşturmak ve bu doğrultuda yeni nesil bestekârların bestecilik konusunda faklı bir bakış açısına sahip olmalarını sağlamaktır.

Bu araştırmada elde edilen veriler;

- Erol Sayan'a ait sözel eserlerinin prozodi açısından ele alınacak olması bakımından;
- Yeni bir prozodi inceleme tekniği ortaya çıkarılması açısından;
- Bundan sonra yapılacak olan eser incelemesi çalışmalarına rehber olması bakımından;
- 20. yüzyıl bestekârlarından olan Erol Sayan'ın bestekârlığı ve eserleri hakkında yazılmış bir inceleme kaynağı olması bakımından;
- Bu konuyla ilgili daha önceden herhangi bir çalışma yapılmamış olması nedeniyle önemli görülmektedir.

Betimsel yöntem kullanılarak yapılan bu çalışmada veriler kaynak taraması yoluyla elde edilmiştir. Genel tarama modelleri, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tamamından ya da evrenden alınacak bir örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir (Karasar, 2107: 111). Bu bağlamda araştırmada, tanbûrî bir bestekâr olarak akademik camianın içerisinde yer alması ve Türk müziği repertuvarına sözel ve çalgısal eserler kazandırmış olması sebepleriyle Erol Sayan'ın eserleri seçilmiştir. Bu araştırma öncesinde TRT repertuvarı taranarak bestekâr Erol Sayan'a ait sözel ve çalgısal eserler tasnif edilmiştir. Bu tasnif neticesinde toplamda 210 adet eser belirlenmiştir.

Bestekârın müzikal bakış açısını görebilmek adına araştırma örneklemine dahil olan (5 adet) sözlü eserleri, amaçlı olarak seçilmiştir. Bu seçilme yöntemi, olasılı, seçkisiz olmayan, belli özelliklere sahip, bir veya daha fazla özel durumlarda çalışılmak istenildiğinde kullanılan bir özelliktir (Büyüköztürk ve diğ., 2019: 92). Eserler prozodi özellikleri açısından incelenmiş ve prozodi analizinde yeni bir yöntem önerisi sunulmuştur. Eserlerin prozodik açıdan incelenmesine başlamadan önce, kullanılacak olan yeni prozodi inceleme tekniğinden bahsedilmesi gerekmektedir. Bu araştırmada, eserlerin prozodi incelemesi için yeni bir teknik denenmiştir. Geliştirilmiş bu teknik sayesinde, önceki prozodi analizlerinin çok uzun sürmesi ve anlatımın daha yorucu olması durumu ortadan kaldırılmıştır. Bu çalışmada; prozodi analizlerinin, sade biçimde oluşturulmuş bir formül sayesinde neticeye en hızlı bir biçimde ulaşması amaç edinilmiştir. Ancak, formül anlatımına geçmeden önce, yapılmış olan prozodik incelemelerde belli başlı kuralların uygulanması gerektiği ve bunların burada açıkça anlatılması gerektiği ve ileride bu konuda çalışma yapacaklara ışık tutabilmesi açıdan önem arz ettiği savunulmaktadır.

İlk eserin prozodi incelemesi Prozodi İnceleme Tekniği'ne (PİT) göre yapılmamış olup, inceleme sadece sözel anlatım yoluyla gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda, analiz incelendiğinde sözel anlatımın PİT'e göre daha fazla yer kapladığı tespit edilmiştir. Üretilmiş olan bu sistem sonucunda, araştırmacılar bu tekniğin prozodi incelemelerinde kolaylık sağladığı ve geliştirilebilir bir yapısı olduğu kanaatine varmışlardır. Eserlerin prozodik açıdan incelemelerinde dikkat edilmesi gereken hususlar aşağıdaki gibidir:

1- Eserin açık hecelere denk gelen en hızlı mertebesinin tespitinin yapılması,
2- Tespiti yapılan bu eserdeki en hızlı mertebenin, açık hecelerde kullanılması,
3- Bu mertebeden daha uzun mertebelerin kapalı hecelerden oluşması,
4- Bazı şiirlerin yapısal, dönemsel özelliklerinden dolayı, şiirde yer almasa dahi, şapkalı olma ihtimalinin de düşünülmesi gerektiği ve böylelikle acık hece olmasına karşın yine de kapalı heceymiş gibi kabul edilebilmeleri,
5- Bazı büyük usûllü eserlerin tartımlarının, hesaplanmasında zorluk yaşandığı tespit edildiğinden, usûllerin sadece alt mertebesinin hesaba katılması ve mümkünse ölçülerin bestekârın farklı bir yazım şekli tespit edilmediği takdirde, ölçülerin dörderli bölünecek şekilde hesaba katılması,
6- Mısra veya cümle sonuna denk gelen ve ezgisel karar hissi uyandıran tüm hecelerin kapalı hece olması gerektiğinden, mısra ve cümle sonlarındaki açık hecelerin göz ardı edilmesi,
7- Prozodi hatası olarak tespit edilen yerlerin kırmızı ile işaretlenmesi,
8- Bestekârın, sadece bestelemiş olduğu sözlerin prozodik açıdan incelenecek olması,
9- Bazı hecelerde ulama yapıldığı için açık hecelerin yanlış olarak değerlendirilmemesi,
10- Eserin prozodik açıdan onay alabilmesi için en azından etik ihlal incelemelerinde olduğu gibi tarafımızca hata payının yüzde 20 oranını geçmemesi gerektiği kararına varılmıştır.

Tablo 1. PİT (Prozodi İnceleme Tekniği) tablosu

İşareti	Anlamları
1d	1. dörtlük
1b	1. beyit
1bt	1. bent
1m	1. mısra
1ö	1. ölçü
1v	1. vuruş
t	terennüm
n	nakarat
gu	eserin usûle göre gerçek ölçü sayısı
bu	eserin usûle göre bölünmüş ölçü sayısı
ah	açık hece
kh	kapalı hece
+	prozodik hata yok
-/+	Prozodik hata var ama cümle sonu nedeniyle kabul edilebilir.
1d1m2ö1,2vkh-	1. dörtlüğün 1. mısraın, 1. ölçüsünün, 1. ve 2. vuruşunda kapalı hece prozodiye aykırıdır.
n1m2ö1vah-	Nakaratın 1. mısraının 2. ölçüsünün 1. vuruşunda açık hece hatası vardır.
3d2m3ö4vah-/+	3. dörtlüğün 2. mısraın 3. ölçüsünün 4. vuruşundaki açık hece prozodiye aykırıdır ama kabul edilebilir.
1d1m3ö+	Prozodiye uygundur.

Araştırmanın evrenini Erol Sayan'ın Türk müziğinde bestelemiş tüm eserler, örneklemini ise bu eserler arasından seçilen farklı form ve makamlardaki eserler (5 adet) oluşturmaktadır. Araştırma, bestekârın eserleri arasından farklı form ve makamlardan seçilen 5 adet eser ile sınırlandırılmıştır.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde bestekârın 5 adet sözel eseri incelenerek prozodi özellikleri sunulmuştur.

Eser 1. Uşşak Çocuk Şarkısı "Dün gece şol Yunus girdi rüyama"

Aşağıdaki ilk eser incelemesi tamamen sözel bir inceleme olup, detaylarda ne kadar çaba sarf edilmesi gerektiğinin gösterilmesi açısından yapılmıştır. Oysa yeni üretilen bu formül ile eserlerin prozodi incelemelerinde zorluk yaşanmamış olup, hata payı da en aza indirgenmeye çalışılmıştır. Öncelikle eserdeki en kısa mertebenin sekizlik değere denk geldiği tespit edilmiştir. Buna göre: açık hecelerin bu mertebe veya daha kısa mertebelerde olması beklenmelidir. Eserin ilk dört ölçüsü aranağme olması ve söz içermemesi bakımından inceleme dışında tutulmuştur.

Eserin 5. ölçüsünün; son vuruşunda "ce" hecesi, açık hece olmasına rağmen ikilik birim kullanılmış ve prozodiye uyulmadığı görülmüştür. 6. ölçü ise prozodiye uygun olarak bestelenmiştir. 7. ölçünün ikinci vuruşundaki "di" hecesi aynı ölçüdeki kapalı hecelerde kullanılan dörtlük birim ile yazılmıştır. Açık hecelerin kapalı hecelerden daha kısa süreli birimlerle kullanılması gerektiğinden bu ölçünün prozodiye uymadığı görülmüştür. Her mısranın son hecesi açık hece kullanılmış olsa bile kapalı hece olarak bestelenebilmektedir. Bu sebepten 8. Ölçünün son hecesi açık hece olmasına rağmen birlik birim ile bestelenmiş ve prozodik açıdan uygun görülmüştür. 9. ölçü, prozodiye uygun olarak bestelenirken 10. ölçüde "dı" hecesinin kapalı şeklinde bestelenerek bu ölçüde prozodiye uyulmadığı görülmüştür. 11. ve 12. ölçülerin prozodiye uygun şekilde bestelendiği görülmektedir. 13. ölçüde "le" hecesinin kapalı hece olarak bestelendiği tespit edilmiştir. 14. ölçüde; "lü" hecesinin, açık hece olmasına rağmen ikilik birim ile bestelenmesi sebebiyle, prozodiye uygun bestelenmediği tespit edilmiştir. 15. ve 16. ölçüler prozodiye uygun olarak bestelenmiştir. 17.-18.-19.-20. ölçüler ile birinci dize sona ermiş ve bu ölçülerin prozodik olarak uygun şekilde bestelendiği tespit edilmiştir. Eserin nakarat bölümü 21. ölçü ile başlamıştır. 21. ölçüde "re" hecesi bağ işareti ile 22. ölçüye bağlanmış ve açık hece ile bestelenmesi gereken hece kapalı hece şekline dönüştürülmüştür. Bu sebepten prozodiye uyulmadığı görülmüştür. 22. ölçünün son vuruşundaki "dünya" kelimesindeki "ya" hecesi "yâ olarak da düşünülebileceğinden prozodik olarak uygun olabileceği kanaatine varılmıştır. 23. ölçünün sonundaki "yor" hecesinin bağ işareti ile 24. Ölçüye bağlanarak kapalı hece olarak prozodiye uygun şekilde bestelendiği görülmüştür. Bu bağ sonrasında 24. ölçünün de prozodi açısından uygun olduğu tespit edilmiştir. 25.-26.-27. ve 28. ölçülerin de prozodiye uygun olarak bestelendiği görülmüştür. Eserin ikinci dörtlüğü 29. ölçü ile başlamaktadır. Bu ölçünün 3. vuruş ile başlayan "ca" hecesi açık hece olmasına rağmen ikilik birim ile kapalı hece olarak bestelenmiş ve prozodiye uyulmadığı görüştür. 30. ölçünün 3. Vuruşunda da "tı" hecesi, yine ikilik birim ile kapalı hece şeklinde bestelenerek prozodiye uyulmamıştır. 31. ölçünün prozodiye uygun olarak bestelendiği görülmüştür. 32. ölçüdeki "ni" hecesi açık hece olmasına rağmen birlik birim ile kapalı hece şeklinde bestelenmiştir. Ancak hecenin mısra sonuna denk gelmesi sebebiyle kapalı hece olarak bestelenmesi, prozodi açısından uygun görülmüştür. 33. ölçünün prozodiye uygun şekilde bestelendiği tespit edilmiştir. 34. ölçüdeki "di" hecesinin kapalı hece olarak bestelenerek, prozodiye uygun olmadığı görülmüştür. 35. ölçünün de prozodik olarak uygun olduğu tespit edilmiştir. 36. ölçüdeki "ni" hecesi de mısra sonuna denk geldiği için kapalı hece olarak bestelenmiş ve prozodiye uygun olarak değerlendirilmiştir. 37. ölçünün 3. vuruşundaki "ce" hecesinin ikilik birim ile bestelenerek prozodiye uymadığı görülmüştür. 38. ölçünün 2. vuruşundaki ilk "ya" hecesinin şapkalı olma ihtimali olduğundan prozodik olarak doğru kabul edilmesi gerektiği, ikinci "ya" hecesinin ise açık hece şeklinde bestelenmesi gerektiğinden prozodik olarak uygun olmadığı düşünülmektedir. 39. Ölçünün prozodiye uygun şekilde bestelendiği tespit edilmiştir. 40. ölçüdeki "ni" hecesinin, mısra sonunda olması sebebiyle kapalı hece şeklinde bestelenerek prozodiye uygunluk gösterdiği görülmüştür. 41. ölçünün 3. vuruşundaki "da" hecesinin, kapalı hece olarak bestelendiği ve bu sebeple prozodiye uygun olmadığı görülmüştür. 42.-43.-44. Ölçülerin prozodiye uygun olarak bestelendiği tespit edilmiştir. 45. ölçüde eserin üçüncü dörtlüğü başlamaktadır. Bu ölçünün prozodik olarak uygun şekilde bestelendiği tespit edilmiştir. 46. ölçünün 3. Vuruşunda ise "dı" hecesinin ikilik birim ile kapalı hece şeklinde bestelenerek prozodiye uyulmadığı gözlemlenmiştir. 47. Ve 48. ölçüler de prozodik olarak uygunluk göstermiştir. 49.-50.-51. ve 52. ölçülerin de prozodiye uygun olarak bestelendiği tespit edilmiştir. 53. ölçünün 4. vuruşunda kullanılan "ca" hecesinin, kapalı hece şeklinde bestelenerek prozodiye uygunluk göstermediği görülmüştür. 54.-55. ve 56. ölçüler prozodik olarak uygun şekilde bestelenmiştir. Eserin son mısraının başlangıcı olan 57. ölçüde kullanılan" Yu" ve "nu" hecelerinde şapka olma ihtimalleri göz önünde bulundurulduğunda, bu hecelerin prozodiye uygun olduğu düşünülmüştür. 58.-59. ve 60. ölçülerin de prozodik olarak uygun şekilde bestelendiği tespit edilmiştir. Eserde sözel bölümler 60 ölçüden ibarettir. 12 ölçüde prozodi hatası tespit edilmiştir. Bu veri yüzde ile hesaplandığında, eserin hata payının yüzde 20'ye olduğu görülmüştür. Bu oranın eserin hata sınırının belirlenmiş olan sınırların altında olması sebebiyle, eserin

genel olarak prozodik açıdan uygun şekilde bestelendiği düşünülmektedir. Ancak sözel bir eserin prozodi açısından bu şekilde incelenmesinin hem çalışma yapana hem de okuyucuya zaman ve yazım alanı olarak dezavantaj olduğu görülmüştür. Bu nedenle araştırmadaki diğer sözel eserlerin prozodik incelemesi PİT (Prozodi İnceleme Tekniği) ile yapılmıştır. Prozodik incelemesi yapılan eserler PİT tablosu ile gösterilmiştir.

Eser 2. Hicaz İlahi "Bayram"

Tablo 2. Bayram isimli eserin PİT tablosu

1. Dörtlük 1. Mısra	**Nakarat**	**2. Dörtlük 1. Mısra**	**Nakarat**
1d1m1ö+	n13ö1,2,4vkh/ah-	2d1m23ö4vah-	n35ö1,2,4vkh/ah-
1d1m2ö+	n14ö1vkh-	2d1m24ö4vah-/+	n36ö1vkh-
1. Dörtlük 2. Mısra	n15ö+	**2. Dörtlük 2. Mısra**	n37ö+
1d2m3ö4vah-	n16ö+	2d2m25ö+	n38ö+
1d2m4ö+	n17ö+	2d2m26ö4vah-/+	n39ö+
1d2m5ö4vah-	n18ö+	2d2m27ö+	n40ö+
1d2m6ö+	n19ö+	2d2m28ö4vah-/+	n41ö+
1. Dörtlük 3. Mısra	n20ö+	**2. Dörtlük 3. Mısra**	n42ö+
1d3m7ö+	n21ö+	2d3m29ö4vah-	n43ö+
1d3m8ö+	n22ö+	2d3m30ö4vah-/+	n44ö+
1. Dörtlük 4. Mısra		**1. Dörtlük 4. Mısra**	
1d3m9ö+		2d4m31ö+	
1d3m10ö+		2d4m32ö+	
1d3m11ö+		2d4m33ö+	
1d3m12ö+		2d4m34ö+	

Eser 44 ölçüden oluşmakta ve toplamda sekiz ölçü prozodiye uymamaktadır. Bu sayı da eserin yüzde18.18'ini oluşturduğundan, eserin prozodik olarak uygun olduğu kanısına varılmıştır.

Eser 3. Aşk-Efza Şarkı "Ömrümüzün baharı birlikte geçsin"

Tablo 3. Ömrümüzün baharı birlikte geçsin isimli eserin PİT tablosu

1. Dörtlük 1. Mısra	**1. Dörtlük 2. Mısra**	**1. Dörtlük 3. Mısra**	**1. Dörtlük 4. Mısra**
1d1m16ö+	1d2m20ö+	1d3m24ö+	1d4m28ö+
1d1m17öah-	1d2m21ö+	1d3m25ö+	1d4m29ö+
1d1m18ö+	1d2m22ö+	1d3m26ö+	1d4m30ö+
1d1m19ö+	1d2m23ö+	1d3m27ö1vah-/+	1d4m31ö
	Nakarat		
n35ö+	n36ö3,4vah-	n37ö+	n38ö+
2. Dörtlük 1. Mısra	**2. Dörtlük 2. Mısra**	**2. Dörtlük 3. Mısra**	**2. Dörtlük 4. Mısra**
2d1m16ö+	2d2m20ö+	2d3m24ö+	1d4m28ö+
2d1m17ö+	2d2m21ö+	2d3m25ö+	1d4m29ö+
2d1m18ö+	2d2m22ö+	2d3m26ö+	1d4m30ö+
2d1m19ö-/+	2d2m23ö+	2d3m27övah-/+	1d4m31ö

Eser 38 ölçüden oluşmakta ve toplamda bir ölçü prozodiye uymamaktadır. Bu sayı da eserin yüzde 2,5'ini oluşturduğundan, eserin prozodik olarak uygun olduğu kanısına varılmıştır.

Eser 4. Saba Yürük Semai "Çoktur bilirim"

Tablo 4. Çoktur bilirim isimli eserin PİT tablosu

1. Dörtlük 1. Mısra	Terennüm	2. Dörtlük 1. Mısra	Terennüm
1d1m1ö+	t17ö+	2d1m36ö+	t52ö+
1d1m2ö+	t18ö+	2d1m37ö+	t53ö+
1d1m3ö5vah-	t19ö+	2d1m38ö+	t54ö+
1d1m4ö+	t20ö+	2d1m39ö+	t55ö+
1. Dörtlük 2. Mısra	t21ö+	**2. Dörtlük 2. Mısra**	t56ö+
1d2m5ö+	t22ö+	2d2m40ö+	t57ö+
1d2m6ö+	t23ö+	2d2m41ö+	t58ö+
1d2m7ö+	t24ö+	2d2m42ö+	t59ö+
1d2m8ö+	t25ö+	2d2m43ö+	t60ö+
1. Dörtlük 3. Mısra	t26ö+	**2. Dörtlük 3. Mısra**	t61ö+
1d3m9ö+	t27ö+	2d3m44ö+	t62ö+
1d3m10ö+	t28ö+	2d3m45ö4+	t63ö+
1d3m11ö+	t29ö+	2d3m46ö4+	t64ö+
1d3m12ö+	t30ö+	2d3m47ö4+	t65ö+
1. Dörtlük 4. Mısra	t31ö+	**2. Dörtlük 4. Mısra**	t66ö+
1d4m13ö+	**1. Dörtlük 4. Mısra**	2d4m48ö+	**2. Dörtlük 4. Mısra**
1d4m14ö+	1d4m32ö+	2d4m49ö+	2d4m67ö+
1d4m15ö+	1d4m33ö+	2d4m50ö+	2d4m68ö+
1d4m16ö+	1d4m34ö+	2d4m51ö+	2d4m69ö+
	1d4m35ö+		2d4m70ö+

Eser 70 ölçüden oluşmakta ve yalnızca 1 ölçü prozodiye uymamaktadır. Bu sayı da eserin yüzde1.42'sini oluşturduğundan, eserin prozodik olarak uygun olduğu kanısına varılmıştır. Bestekâr eserde dörtlük birimi, hem açık hem de kapalı hecelerde kullanmıştır. Ancak genellikle kapalı heceyi dörtlük birimde kullandığı ölçüde açık heceyi sekizlik, kapalı heceyi dörtlük birimde kullandığı ölçüde ise kapalı heceyi ikilik birim kullanarak prozodiye uymuştur.

Eser 5. Sûzidilârâ Beste "Uydum kaderin hükmüne takdire sözüm yok"

Tablo 5. Uydum kaderin hükmüne takdire sözüm yok isimli eserin PİT tablosu

1. Dörtlük 1. Mısra	1. Dörtlük 2. Mısra	1. Dörtlük 3. Mısra	1. Dörtlük 4. Mısra
1d1m1ö+	1d2m1ö+	1d3m17ö+	1d4m1ö+
1d1m2ö+	1d2m2ö+	1d3m18ö+	1d4m2ö+
1d1m3ö+	1d2m3ö+	1d3m19ö+	1d4m3ö+
1d1m4ö+	1d2m4ö+	1d3m20ö+	1d4m4ö+
1d1m5ö+	1d2m5ö+	1d3m21ö+	1d4m5ö+
1d1m6ö+	1d2m6ö+	1d3m22ö+	1d4m6ö+
1d1m7ö+	1d2m7ö+	1d3m23ö+	1d4m7ö+
1d1m8ö+	1d2m8ö+	1d3m24ö+	1d4m8ö+

1.Terennüm			
t9ö+	t10ö+	t11ö+	t12ö+
t13ö+	t14ö+	t15ö+	t16ö+
2.Terennüm			
t25ö+	t26ö+	t27ö+	t28ö+
t29ö+	t30ö+	t31ö+	t32ö+

Yapılan prozodik inceleme sonucunda, "Uydum Kaderin Hükmüne Takdire Sözüm Yok" isimli eserin 32 ölçüsünde herhangi bir prozodi uyumsuzluğu görülmemiştir. Bu anlamda eserin prozodi açısından başarılı olduğu söylenebilir.

Sonuç

Yapılan kaynak taraması sonucunda Erol Sayan'a ait 210 adet eser tespit edilmiştir. Bu eserler form açısından incelendiğinde bestekârın 12 farklı formda eser bestelediği görülmüştür. Araştırmada bu eserlerden 5 tanesi incelenmiştir. İnceleme neticesinde ulaşılan bulgulara dair sonuçlar ve öneriler aşağıda sunulmuştur.

Eserlerin prozodik incelemeleri, tablo 1'deki prozodi inceleme tablosunda gösterildiği gibi PİT (prozodi inceleme tekniği) ile gerçekleştirilmiştir. Eser incelemelerinin sonucunda, PİT ile yapılan incelemenin daha pratik yapıya sahip olduğu, tablonun bir bütün halinde verilmesinin görsellik açısından daha rahat okunabildiği, bu sayede sonuçlara daha hızlı ulaşıldığı ve 6 da 1 oranda daha az yer kapladığı kanaatine ve sonucuna varılmıştır. Bu sonuca göre PİT'in yüzde 84 oranında bir küçültme sağladığı ve yapılan hesaplamalar sonucunda prozodi incelemelerinde çözüme ve sonuca çok daha hızlı ve pratik bir şekilde ulaşıldığı kanaatine varılmıştır.

Bu tekniğin uygulanması sonucunda; incelenmiş olan dokuz adet sözel eserin prozodileri PİT ile analiz edildiğinde, bestecinin bir eseri haricinde tüm eserlerinde prozodi kurallarına uyduğu gözlemlenmiştir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler sunulmuştur.

- Eser incelemesi konusunda farklı yöntemler geliştirilmesi, geliştirilen bu yöntemlerin farklı bestekârların eserlerinde uygulanması önerilir.
- Farklı bestekârların eser incelemeleri yapılarak yeni nesil bestekârların literatürü daha yakından tanımaları sağlanabilir.

Kaynaklar

Akdoğu, Onur. Türk Müziğinde Türler ve Biçimler. Ege Üniversitesi. 1996.

Akgün, E. Alâeddin Yavaşça'ya Ait TRT Repertuvarında Yer Alan Kürdîlihicazkâr Makamındaki Sözlü Eserlerin Makamsal Analizi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011.

Burhan, A., T. Hacı Arif Bey'in 25 Kürdîlihicazkâr Eserinin Makamsal İncelenmesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2017.

Büyüköztürk, Ş., Akgün, Ö. E., Demirel, F., Karadeniz, Ş., & Çakmak, E. K. Bilimsel Araştırma Yöntemleri. 2015.

Gidiş, V. Sadeddin Kaynak'ın Hicaz Makamındaki 14 Eserinin İncelenmesi, Yayımlanmamış Sanatta Yeterlilik Tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. 2014.

Hatipoğlu, A. Karşılaştırmalı ve Uygulamalı Türk Musıkîsi Prozodisi. TRT Müzik Dairesi Yayınları. 1988.

Kaçar, G. Y. ve Destegül, A. "Cinuçen Tanrıkorur'a Âit "Kârçe-İ Nüh Felek" Eserinin Biçim Özellikleri Açısından Tahlîli". İSTEM, (36), 253-282, 2020.

Karasar, N. Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar-İlkeler-Teknikler. Nobel Yayın Dağıtım. 2008.

Oter, S. T. "Usûl, Biçim, Makam Ve Güfte Yönleriyle Itrî'nin Nühüft Ağır Semâisi'nin Tahlili". İSTEM, (20), 165-178, 2012.

Ölmez, A. Dede Efendi'nin Ferahfezâ Mevlevi Ayini'nin Makam Usûl Ve Ezgisel Yönden İncelenmesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tez, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon. 2011.

Sönmez, F. Bimen Dergazaryan (Şen)'in Kürdîlihicâzkâr Makamı Anlayışı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2014.

Şengün, N. Selahattin Pınar Eserlerinin Bilgisayar Destekli İstatistiksel Değerlendirmesi ve Makamsal Analizi, Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri, 2005.

Ulusoy, N. Avni Anıl Bestelerinin Mûsıki Unsurları Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, 2017.

Görsel Kaynakçası

Nota 1: Trt arşivi (29.07.2021).

Nota 2: Trt arşivi (29.07.2021).

Nota 3: Trt arşivi (29.07.2021).

Nota 4: Trt arşivi (29.07.2021).

Nota 5: Trt arşivi (29.07.2021).

EKLER

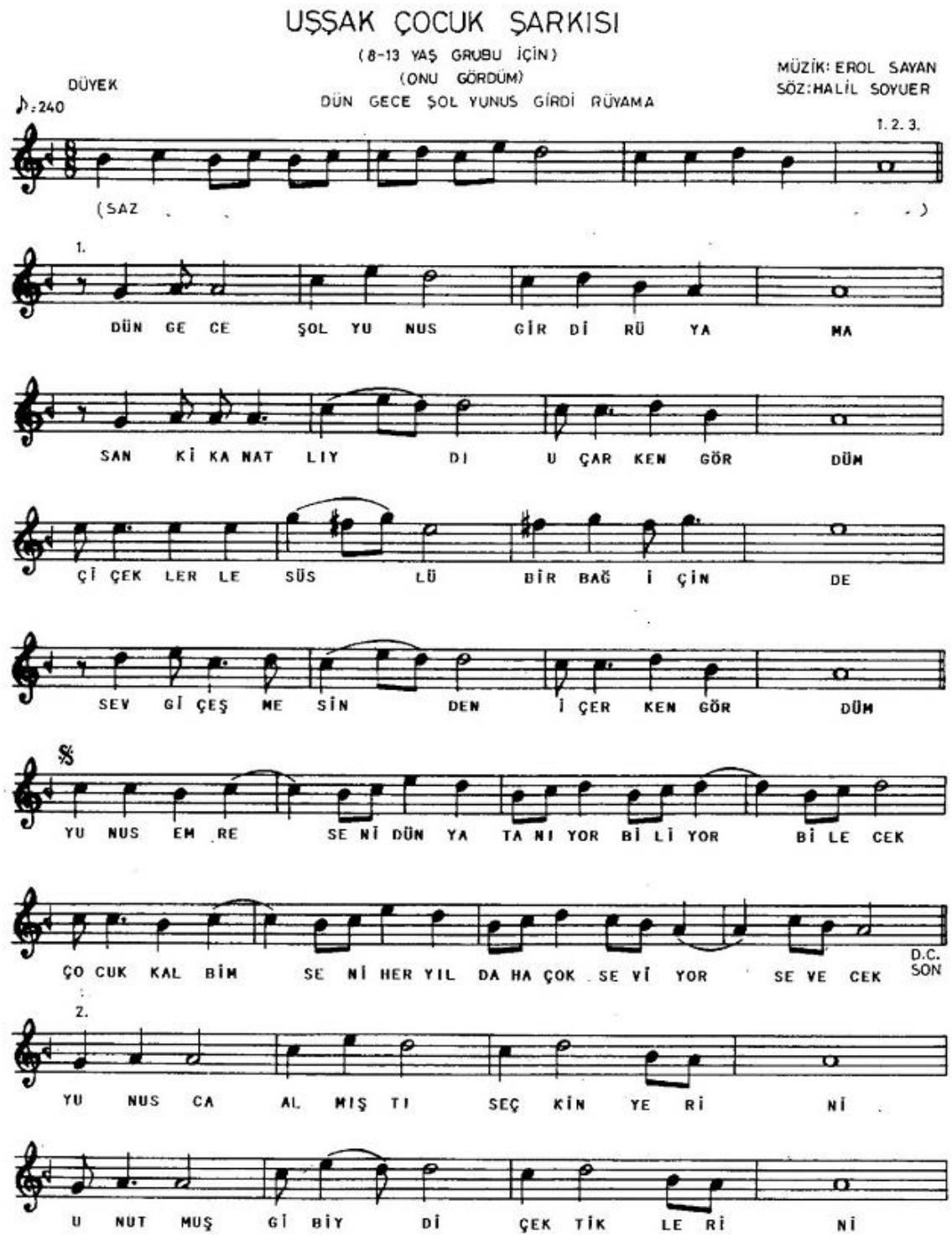

Nota 1. Uşşak çocuk şarkısı.
(TRT nota arşivi).

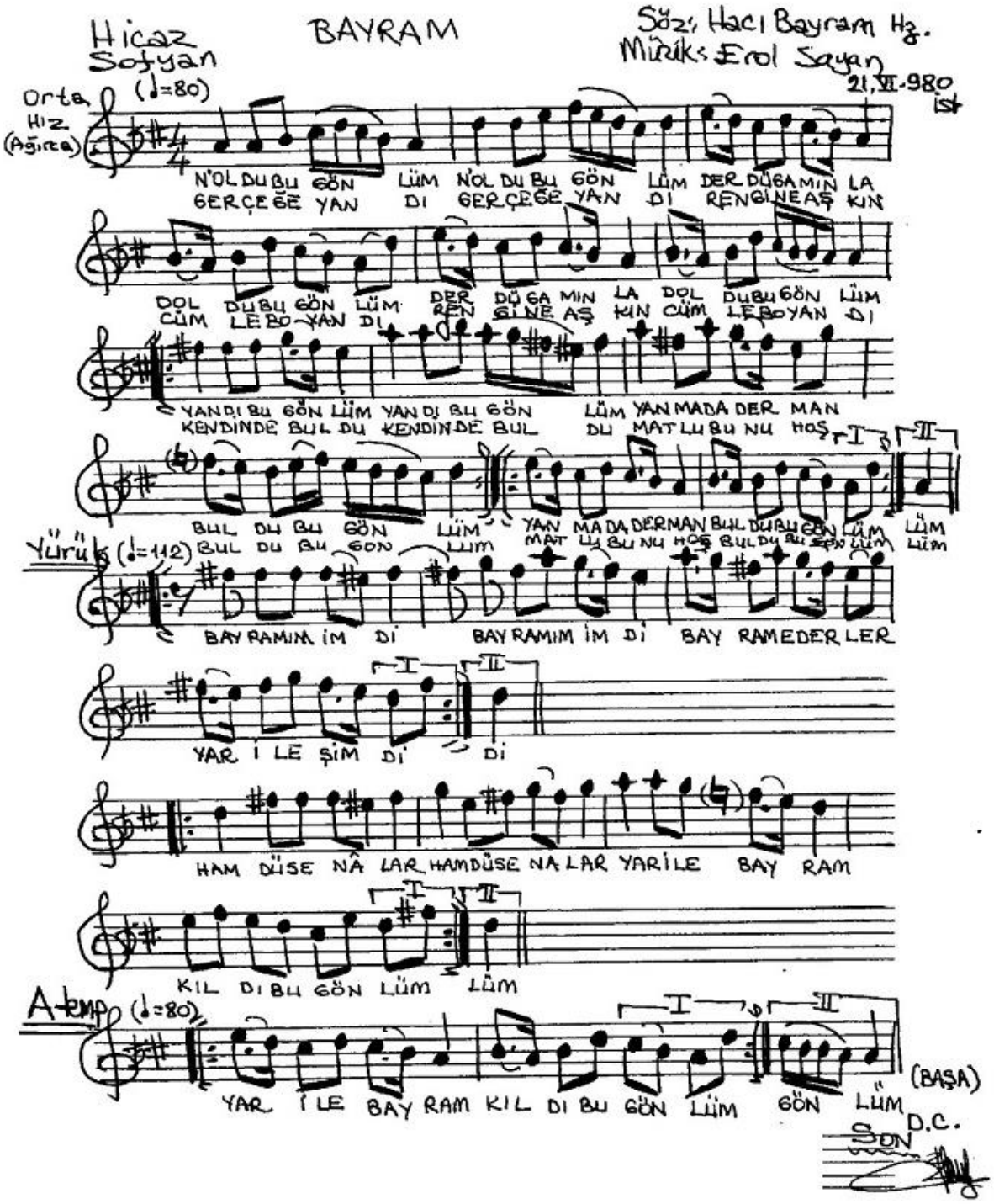

Nota 2. Bayram.
(TRT nota arşivi).

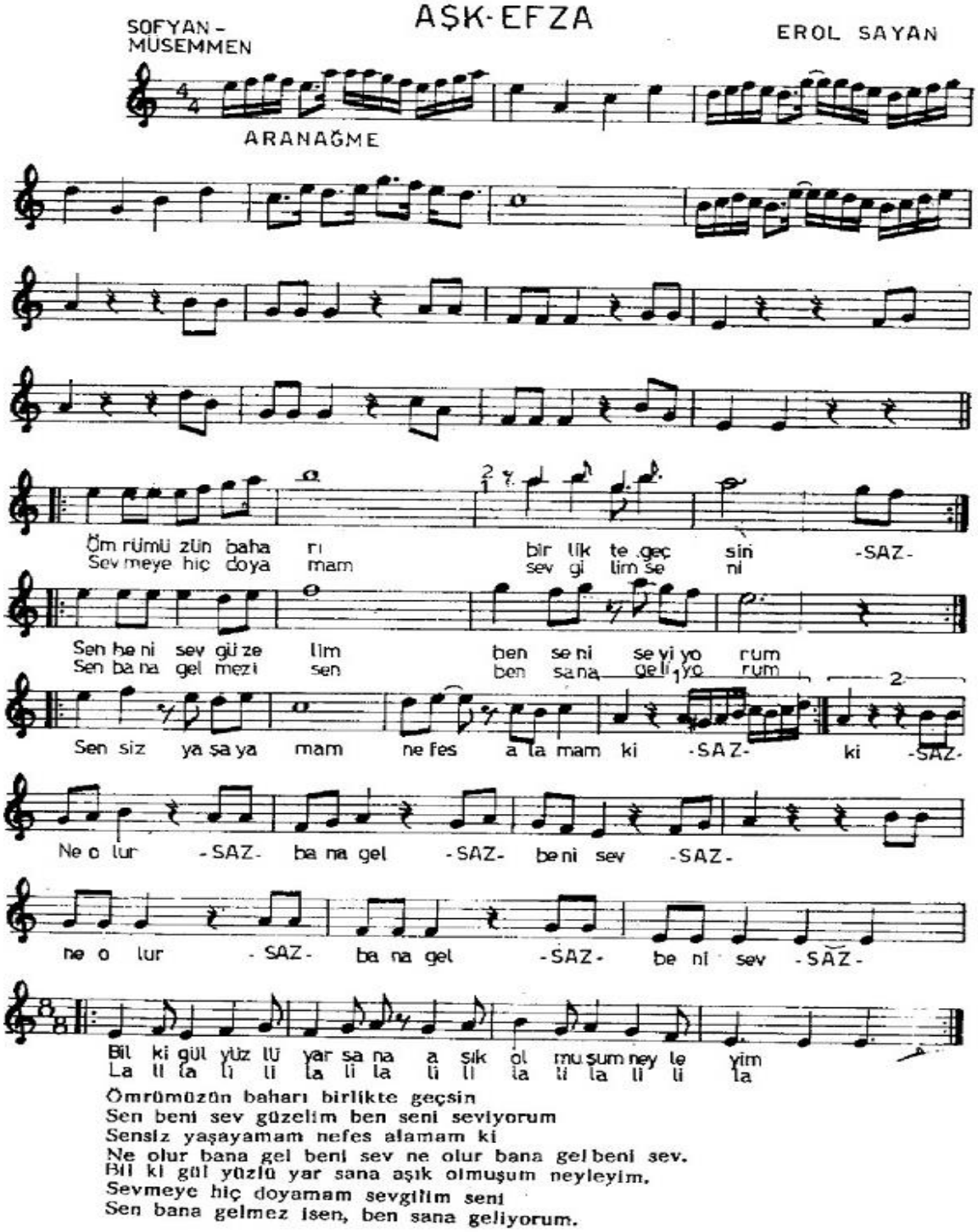

Nota 3. Ömrümüzün Baharı.
(TRT nota arşivi).

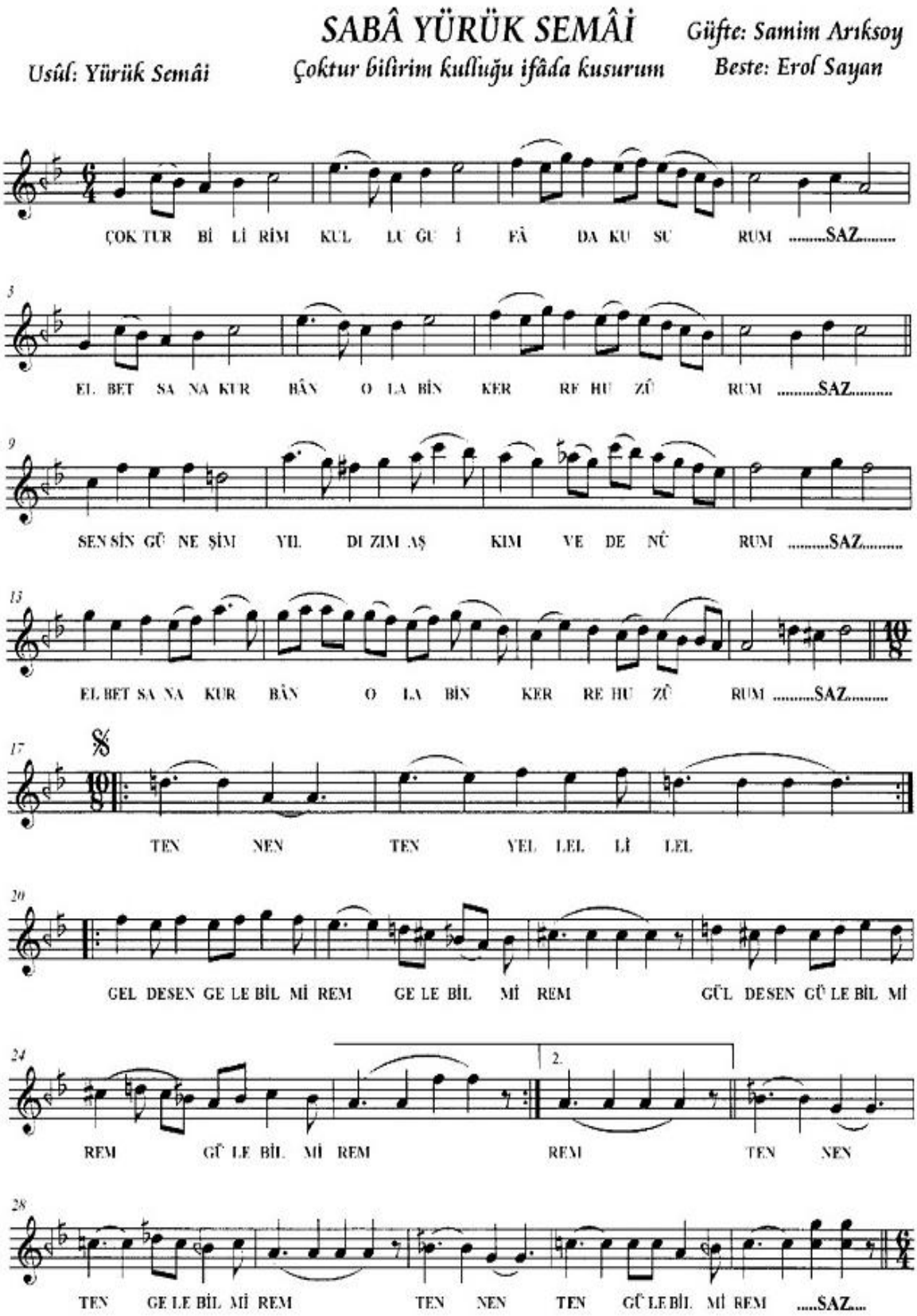
SABÂ YÜRÜK SEMÂİ
Güfte: Samim Arıksoy
Usûl: Yürük Semâi
Çoktur bilirim kulluğu ifâda kusurum
Beste: Erol Sayan
ÇOK TUR BİL İR İM KUL LU ĞU İ FÂ DA KU SU RUM .....SAZ.....
EL BET SA NA KUR BÂN O LA BİN KER RE HU ZÛ RUM .....SAZ.....
SEN SİN GÜ NE ŞİM YIL DI ZIM AŞ KIM VE DE NÛ RUM .....SAZ.....
EL BET SA NA KUR BÂN O LA BİN KER RE HU ZÛ RUM .....SAZ.....
TEN NEN TEN YEL LEL Lİ LEL
GEL DESEN GE LE BİL Mİ REM GE LE BİL Mİ REM GÜL DESEN GÜ LE BİL Mİ
REM GÜ LE BİL Mİ REM REM TEN NEN
TEN GE LE BİL Mİ REM TEN NEN TEN GÜ LE BİL Mİ REM .....SAZ....

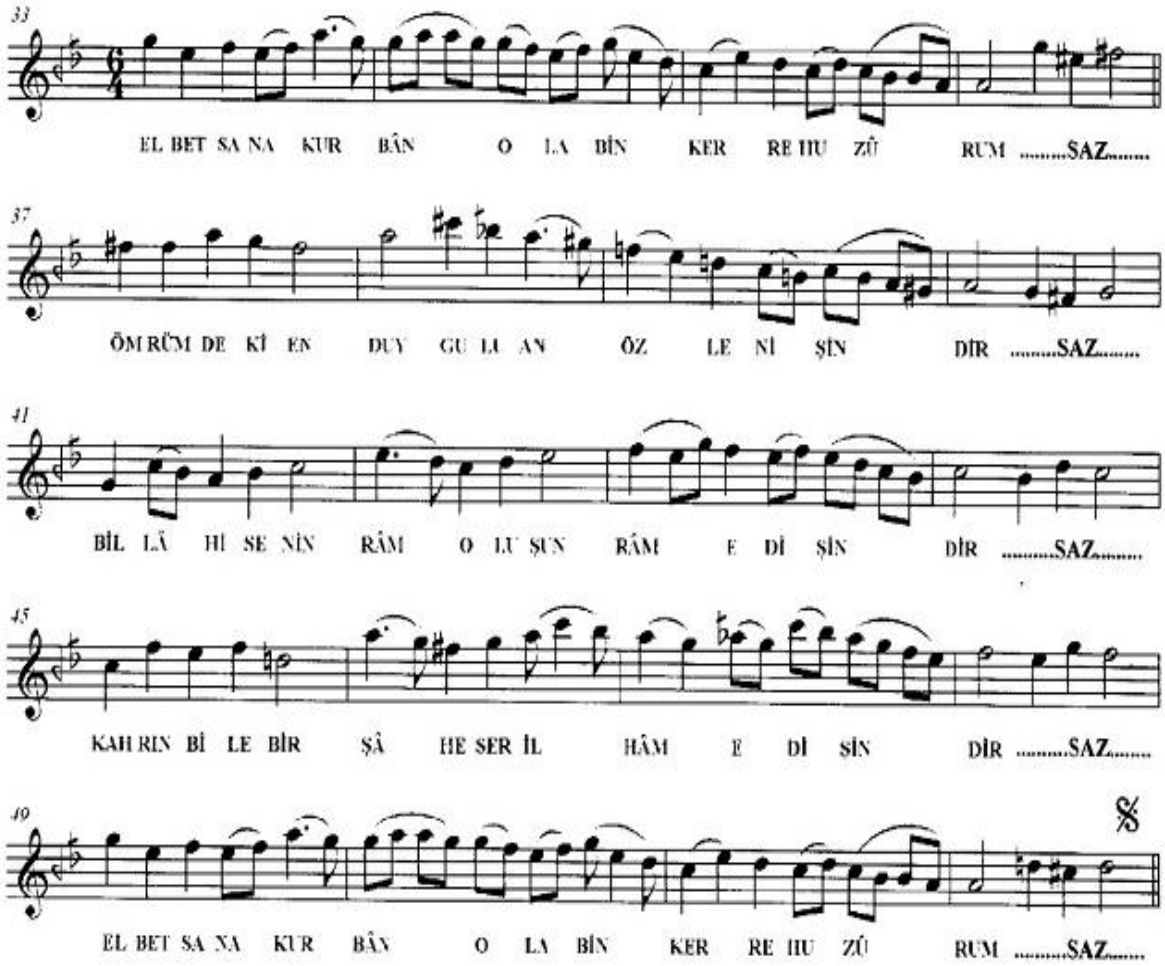

Çoktur bilirim kulluğu ifâda kusurum
Elbet sana kurbân ola bin kerre huzûrum
Sensin güneşim yıldızım ve de nûrum
Elbet sana kurbân ola bin kerre huzûrum

Ömrümdeki en duygulu an özlenişindir
Billâhi senin râm oluşun râm edişindir
Kahrın bile bir şâheser ilhâm edişindir
Elbet sana kurbân ola bin kerre huzûrum

Nota 4.Çoktur bilirim kulluğu ifâda kusurum.
(TRT nota arşivi).

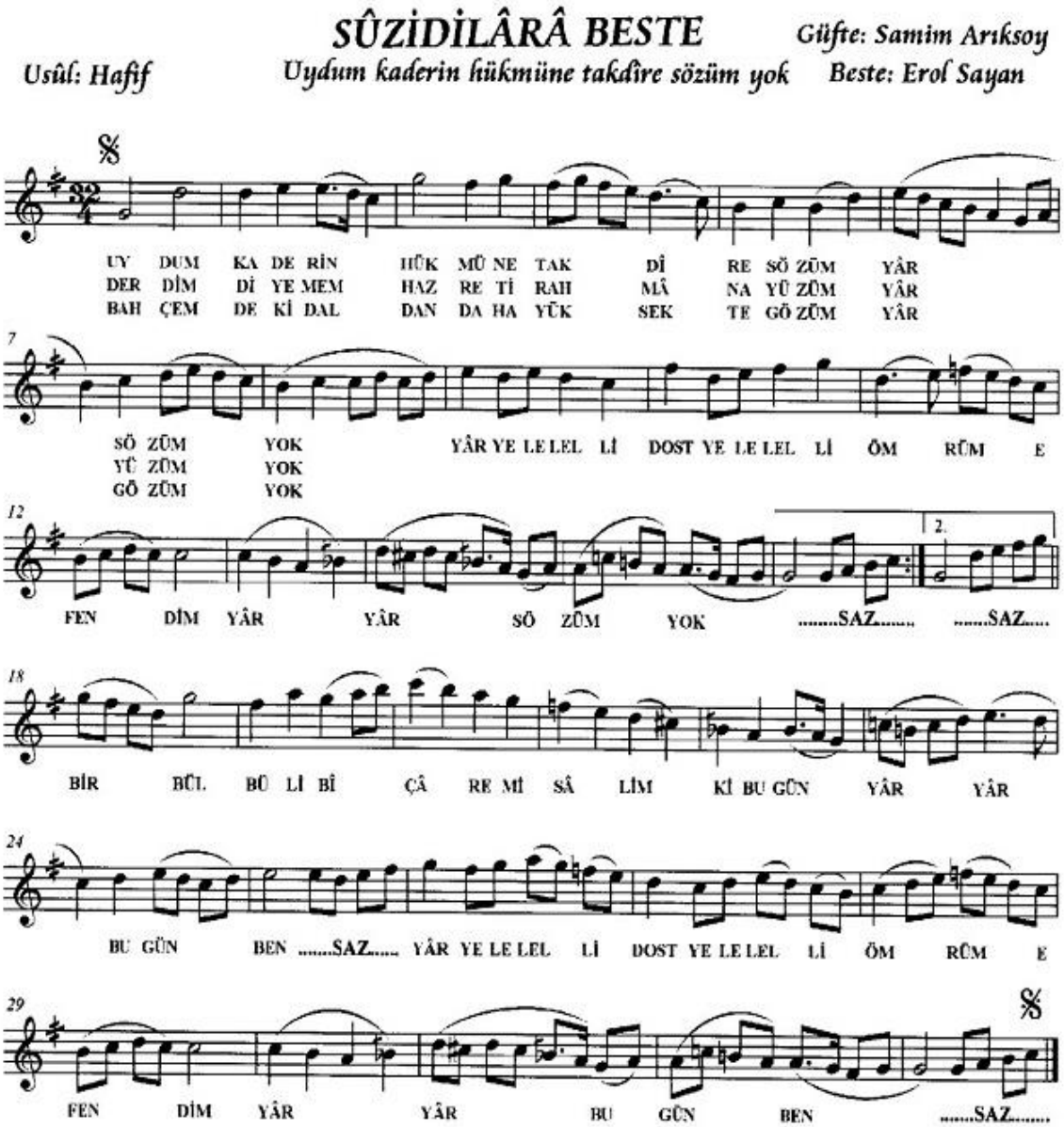

Uydum kaderin hükmüne takdîre sözüm yok
Derdîm diyemem Hazret-i Rahmâna yüzüm yok
Bir bülbül-i bî-çâremi sâlim ki bugün ben
Bahçemdeki daldan daha yüksekte gözüm yok

Nota 5. Uydum kaderin hükmüne takdîre sözüm yok.
(TRT nota arşivi).

SUGGESTION OF A NEW PROSODY REVIEW TECHNIQUE IN TURKISH MUSIC (EROL SAYAN EXAMPLE)

Tolga KARACA, Gamze KÖPRÜLÜ, Cevahir Korhan IŞILDAK, Ahmet Hakan BAŞ

ABSTRACT

Tanbur player and composer Erol Sayan one of the musicians who have served Turkish music, has composed many composes and brought them to Turkish music. In this research, it is aimed to examine the composes of Erol Sayan in terms of prosody. For this purpose, Erol Sayan's works selected in different forms and maqams were examined with the Prosody Analysis Technique (PIT) presented in the study. The research is in the descriptive scanning model and the data were collected by the source scanning method. As a result of the literature review, 210 works of the composer were reached, and the research was limited to 5 verbal works in different forms and maqams. A new examination technique was needed because prosody examinations are laborious and take time in terms of time, therefore, a new examination technique, "Prozodi İnceleme Tekniği" (PIT), was presented in order to facilitate prosody examinations of verbal works. According to the results of the research; It has been determined that the works of the composer are suitable for prosody according to the prosody analysis technique. In future research, it is suggested that musical examinations of other composers' works should be done with the same method.

Keywords: Erol Sayan, composing, work review, music, analysis, prosody